

**Saksnr:****Møte:** 20. møte i Rådgivende utvalg**Tid:** Onsdag 12. mai 2021, kl. 10:00 – 12:10**Sted:** Teams**Deltakere:** Barneombudet v/ Camilla Kayed,
Eldreombudet v/Bente Lund Jacobsen,
Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) v/ Taran Knudsen og Lisa Marit Nyerrød (varaer),
Sivilombudsmannen v/ Mona Løken (vara),
Advokatforeningens menneskerettighetsutvalg v/ Kristian Fredheim (vara),
Amnesty International Norge (AI) v/ John Peder Egenæs og Patricia Katzee,
Den norske Helsingforskomité v/ Gunnar Ekeløve-Slydal,
Funksjonshemmedes fellesorganisasjon v/ Live Kroknes Berg,
Norsk organisasjon for asylsøkere v/ Pål Nesse,
Frode Elgesem, lagdommer og leder for OECD kontaktpunkt,
Siri Gloppen, professor ved Institutt for sammenlignende politikk, UiB,
Anne Hellum, professor ved Institutt for offentlig rett, UiO,
Kristine Labba, førsteamanuensis ved Juridisk fakultet, UiT.**Fra NIM:**Direktør Adele Matheson Mestad, assisterende direktør Gro Nystuen,
seniorrådgivere Kristin Høgdahl, Thomas Berge, Kirsten Kolstad Kvalø og Ilia Utmelidze, rådgivere Mina Haugen og Anders Broderstad,
kommunikasjonsrådgiver Magnus Eide, praktikant Vilde Aggvin.**Forfall:** Ervin Kohn, forstander Mosaisk trossamfunn,
Navjot Sandhu, tidligere leder Minotenk.**Referent:** Vilde Aggvin

1. Velkommen og orienteringer

Direktør Adele Matheson Mestad ønsket velkommen og ga en kort oppsummering av NIMs arbeid den siste tiden:

- Evalueringen av NIM behandlet av Stortinget. Endringer er at styret skal fra nå av velge direktør og direktørens uavhengighet skal styrkes.
- NIM har laget et undervisningsopplegg, sendt ut til ulike ungdoms- og videregående skoler.
- NIM arbeider med strategi for arbeid opp mot Stortinget.
- Prosjekt om funksjonshemmedes ytringsfrihet, vil bl.a. gjennomføre intervjuer i sommer.
- Rapport om kommunenes menneskerettighetsansvar er under utarbeidelse.
- Prosjekt om barn, vold og overgrep igangsatt.
- «Menneskerettigheter i hagen» inne i ny sesong og ny podcast-serie om ytringsfrihet er under utvikling.
- Rapport om nasjonale minoriteter har fått gode tilbakemeldinger.
- Ny internasjonal rapporteringssyklus i gang med CEDAW først ut, avventer besøk fra GREVIO.

2. Straffelovrådet om seksuallovbrudd, inkludert definisjonen av voldtekt

NIM/Mina: Justis- og beredskapsdepartementet har gitt Straffelovrådet i oppdrag å gjennomgå straffelovens kapittel om seksuallovbrudd, samt utrede og legge fram forslag om endringer i dagens straffelovgivning på dette feltet. Rådet skal legge frem sin utredning senest i desember 2022. I den forbindelse har rådet bedt om innspill fra ulike aktører om viktige problemstillinger som rådet bør se på i sitt arbeid (se nærmere på [straffelovrådets hjemmesider](#).)

Innspill/diskusjon: Hva er aktuelle problemstillinger knyttet til dagens kapittel i straffeloven om seksuallovbrudd, særlig tilknyttet en samtykkebestemmelse?

LDO: Ombudet har rapportert til FNs kvinnekomite om svak rettssikkerhet ved seksualisert vold og voldtekt, men har ikke tatt stilling til en samtykkelov. Tidligere avholdt et ekspertmøte om dette hvor statsadvokater og forskere, inkludert professor Jørn Jacobsen, var enige om at fravær av en samtykkelov ikke bryter menneskerettighetene, men at praksis er problematisk. LDO vil se nærmere på utviklingen i Sverige etter lovvedtak. LDO fremhever videre at lovens pedagogiske kraft ikke må undervurderes, og at det er behov for at den er både klar, forståelig og gir lite rom for skjønn.

Amnesty: Har arbeidet forebyggende med voldtekt og ser veldig tydelig at formuleringen slik den er nå ikke blir forstått av ungdommen. Mener det er mangel på sammenheng i norsk regelverk; seksuell handling/atferd uten samtykke er kriminalisert, mens seksuell omgang er regulert etter fastsatte kriterier som bruk av vold, ute av stand til å motsette seg osv. Istanbulkonvensjonens art. 46, som fastsetter hva som skal være skjerpene omstendigheter, er heller ikke ivaretatt i norsk straffelov. Viser til Amnestys rapport om voldtekt i de nordiske land fra 2019, med [egget kapittel om Norge](#), og til [Grevios anbefaling til Danmark 2017](#), hvor komiteen "strongly encourage" endring av daværende straffebestemmelse om voldtekt. Kritikken av Norge er internasjonal.

Advokatforeningen: Norge får kritikk fra internasjonale komiteer, herunder kvinnekomiteen. Nødvendig å se til Danmark og Tyskland for å se hvordan samtykkebaserte lover har fungert. Menneskerettighetsutvalget har ikke tatt stilling til dette ennå, men tar sikte på å gi innspill til straffelovrådet.

Anne Hellum: Fagmiljøet på fakultetet jobber med problematikken. Hennes egen faggruppe forsøker å forstå uenighetene rundt straffelov og samtykkeparagraf. De som jobber med kjønn og rett i straffeprosessuell sammenheng synes alle å være skeptiske og hevder det ikke vil virke. Hellum vil gjerne få til et samarbeid. Planlagt seminar til høsten.

3. Oppfølging av FNs anbefalinger til Norge – status og veien videre?

NIM/*Kristin og Ilia*: NIM utarbeidet og lanserte i november i fjor, rapporten [Compilation of Recommendations to Norway 2017-2020](#). Det synes å mangle en klar oversikt over hvordan anbefalingene integreres i det løpende politiske arbeidet. Flere departementer er interessert i å styrke oppfølgingen innen egne virksomhetsområder (sektoransvar). Det sivile samfunn ønsker styrking og diskuterte hvordan på møte 22.april.

Innspill/forslag: Hvordan øke myndighetenes kjennskap til og bruk av internasjonale anbefalinger, f.eks. gjennom tematiske dialogmøter mellom stat og det sivile samfunn?

- *Barneombudet*: Kan ikke vente på staten, vi må bruke anbefalingene selv! Sentrale aktører må bruke anbefalingene så mye som mulig i eget arbeid for å fremme bevisstheten om dem.
- *Anne Hellum*: Viktig å prioritere blant mange anbefalinger, både spesifikke og generelle på mange ulike områder. Tematiske dialogmøter viktig. Trekke frem overordnet tematikk som må gjentas i flere komiteer. Gjerne tematikk som engasjerer og eigner seg for dialog med politikerne. To eksempler nevnt: 'høyterskel diskrimineringsnemnd', ECRI og etnisk diskriminering.
- *Helsingforskomiteen/ NGO-forum*: Mangelfull oppfølging er ikke bare et problem i Norge. Noen prosjekter i Romania og Kroatia som omhandler mangelfull åpenhet og dialog. Den arbeidsgruppen som nå etableres vil diskutere kriterier om hvilke områder vi skal fokusere på, ikke ønskelig med lang liste. I begynnelsen trolig lurt å tenke strategisk, starte med utvalgte tema.
- *FFO*: Gunstig med tematiske møter. I CRPD-koalisjonen ble vi enige om å prioritere tre hovedanbefalinger, to av disse har skapt endringer. 1) Inkorporering av CRPD, skapt en debatt og flertall på Stortinget, og 2) endringer i vergemål.

NIM orienterte til slutt om kommende rapporteringssyklus: (1) Rapportering i 2021: CEDAW statsrapport (juli), CED/forsvinninger nylig ratifisert, første statsrapport (sep), CRC innspill til LOIPR (nov); mulig landbesøk fra CoE GREVIO og nasjonale minoriteter avhengig av pandemi. (2) Ny policy etter Treaty Body Reform: SP og ØSK skal over på fast 8-års syklus og spesialkonvensjonene til 4-års sykluser.

4. Korona-kommisjonens rapport på høring, prioriterte tema

NIM/*Thomas og Anders*: NIM arbeider med høringsuttalelse til [Koronakommisjonens rapport](#). Den viser bl.a. at det tok for lang tid før sentrale og lokale myndigheter rettet opp krenkelser av noen utsatte og sårbare gruppers menneskerettigheter i den tidlige fasen av pandemien. Det rettes bl.a. kritikk mot mangelfull bruk av høringsinstituttet.

Innspill/diskusjon: Hvilke tema vil din organisasjon prioritere, samt mangler som bør trekkes frem knyttet til pandemihåndteringen i oppfølgingen av Koronakommisjonens rapport?

- *Barneombudet*: Skal avgi høringsuttalelse. Forholdsmessighetsvurderingene vil stå sentralt, som i begynnelsen ikke ble gjort – særlig ved tiltak mot sårbare barn og unge. Vil påpeke få anbefalinger i rapportens kapittel om barn og unge.
- *Anne Hellum*: Mulig innspill, særlig opptatt av retten til utdanning, barn og krisehåndtering.
- *Frode Elsesem*: OECD-kontaktpunktet vil ikke avgi høringsuttalelse, utenfor deres kjerneområde.
- *Helsingforskomiteen*: Mulig høringsuttalelse. Fokus på prosess, sentralisering av makt og kritikk av maktstruktur. Skrevet rapport på temaet som sammenligner Ungarn og Norge.

- *Amnesty*: Ikke høringsuttalelse. Arbeidet med SmittestoppApp nevnt i rapporten.
- *Kristina Labba*: Ingen kjente planer om uttalelse ved UiT. Enkeltforskere har hatt fokus på domstolenes arbeid under pandemien og karantenehotell.
- *FFO*: Vil sannsynligvis avgi uttalelse. Fokus på behov for tiltaksplan om konsekvenser for utviklingshemmede, mangelfull kommunikasjon og nedleggelse av tilbud.
- *Sivilombudsmannen*: Skal avgi høringsuttalelse. Hovedfokus på kontroll og overprøving. Vi har mottatt enkelte klager knyttet til innreise og karantenehotell, innvendinger mot regelverket og innsynsspørsmål samt klager på NAV, særlig knyttet til saksbehandlingstid. Uklare klagelinjer under pandemien har vært et problem. Sivilombudsmannen behandler som siste instans, må prøves internt i forvaltningen først. Har også sett på tilsynsvirksomhet og lovlighetskontroll ved kommunale vedtak.
- *NOAS*: Usikkert om høringsuttalelse. Fokus på midlertidige tilpasninger i utlendingsloven, bl.a. retten til familieliv og gjenforening. Dialog med PU og kritikkverdige forhold på Trandum.
- *Siri Gløppen*: Fokus på ulike problemstillinger bl.a. forholdet mellom det faglige og politiske. Mye har vært unntatt fra politisk debatt. Hytteforbud kanskje tydeligst frem i en middelklasse-bias, viktig å stille spørsmål. Også opptatt av innreise og hvilke typer mobilitet som prioriteres.

5. Runde om aktuelle problemstillinger og aktiviteter

Anne Hellum: Redigerer bok om LHBT-personer, lanseres under PRIDE i slutten av juni. En del å hente tilknyttet arbeid med menneskerettighetene til denne gruppen, som aldri har hatt sin egen kommisjon eller subjektstatus. Nå egen bestemmelse i diskrimineringsloven, reflekteres i rapporteringsstatus.

Barneombudet: Utformet rammeverk som nå oversettes til norsk, statement fra alle europeiske barneombud om betydningen av barnerettvurderingene. Rapport lanseres i august. Utformet gruppe med ungdom som forteller om egne erfaringer med korona, ny rapport om dette til sommeren. Også samarbeid mellom offentlige tjenester, ekspertgruppe med barn og unge som har behov for hjelp fra flere enn to tjenester og hvordan dette fungerer. Rapport i midten av juni.

Frode Elgesem: Arbeider mye med forslag om ny åpenhetslov. Første steg å få loven vedtatt, neste steg å øke kompetanse, kapasitet og veiledning for å gjennomføre loven. Stort informasjonsbehov i næringslivet. Næringsliv og klima også viktig, skjer mye innenfor OECD. I tillegg behov for handlingsplan for næringsliv som er mer håndfast. Ønsker å samarbeide med NIM.

Amnesty: Arbeid med åpenhetslov, samt forhåndsfiltrering av oljefondets investeringer i fremvoksende markeder. Systemet med etisk ettergåelse er problematisk, informasjonsgrunnlaget er tynt. Har laget et kompendium hvor det bl.a. skrives om mulighetene for forhåndsfiltrering. Mye arbeid med samtykkelov opp mot politiske partier før valget, samt med netthets. Også menneskerettigheter i idretten er verdt å se nærmere på.

LDO: Kommunenes arbeid med menneskerettigheter, arbeid med ny rapport. Skriver også om hatefulle ytringer på nett. Begynner med CEDAW-rapportering snart.

FFO: Mye tid går til sysselsettingsutvalget og uttalelser i den forbindelse. Kampanje om funksjonshemmede.

Sivilombudsmannen: Ny sivilombudslov. Institusjonens navn endres (-mann utgår). Det avklares at de ikke tillegges funksjonen som NAV-ombud. Vil mest sannsynlig ikke beholde innsynsrett til regjeringens interne R-dokumenter. Vil trolig overta enkeltsaksbehandlingen hos ombudsmannen for forsvaret, men ikke vedtatt ennå.

Planlegger å være mer offensive hva gjelder iverksetting av undersøkelser etter eget tiltak. Et eksempel er regulering av kommunikasjonskontroll i kriminalomsorgen i lys av EMK art. 8 (fam/privatliv). Gjerne dialog med NIM. Inviterer NIM og andre til å foreslå problemstillinger som egner seg for undersøkelser. Tar gjerne imot innspill!

NOAS: Viktigste for tiden er regjeringens foreslåtte endringer i utlendingsnemnda. Mangelfull kontradiksjon, 90 prosent avgjøres av nemndleder alene og ikke samlet nemnd fordi det tilsynelatende aldri er tvil. I 94 prosent av sakene gis ikke mulighet for tilstedeværelse for å kommentere egen sak. Webinar med en rekke aktører 25. mai, se link på Facebook.

Helsingforskomitéen: Norges sviktende kapasitet til å følge opp krigsforbrytelser, rapport fra KRIPOS viser at kapasitet for lav. Kreves politisk løft. Ønskelig å hjelpe kommunene med å forstå flyktningers bakgrunn i større grad. Deltar i advisory group til NIMs prosjekt for å avdekke diskriminerende holdninger mot nasjonale minoriteter og samer.

Siri Gloppen: Ønskelig med økt fokus på rasisme og diskriminering av romani/reisende.

Adele takker for et godt møte og nyttige innspill.

Møteslutt 12.10